

Eläketurvakeskuksen vaikutusarvio kansalaisaloitteesta työeläkeindeksin muuttamiseksi

Kansalaisaloite ja sen tavoitteet ja perustelut

Suomen Senioriliike ry on tehnyt kansalaisaloitteen työeläkeindeksin muuttamiseksi (<https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1591>). Aloitteen tavoite on korvata nykyinen työeläkeindeksi ansiotasoindeksillä. Aloitteen keskeisenä perusteluna esitetään, että eläkkeen ostovoima voi säilyä vain sitomalla eläkkeen kehitys ansiotulojen kehitykseen. Aloitteen mukaan ”muutoksen kustannukset ovat marginaaliset” koska muutos ei aiheuttaisi työeläkemaksujen korotuksia tai pienentäisi eläkerahastoja.

Eläketurvakeskuksen vaikutusarvio

Eläketurvakeskus on arvioinut indeksimuutosta koskevan aloitteen toteuttamisen vaikutukset työeläkkeiden tasoon sekä rahoitukseen. Lisäksi Eläketurvakeskus on arvioinut muutoksen vaikutukset eri sukupolville. Aiemmin helmikuussa 2016 julkaistu vaikutusarvio on päivitetty vastaamaan lokakuussa 2016 julkaistun raportin *Lakisääteiset eläkkeet – pitkän aikavälin laskelmat 2016* mukaisia perusoletuksia. Indeksimuutoksen vaikutusarvio on laskettu samoilla oletuksilla kuin ETK:n pitkän aikavälin laskelma. Vastaavat vaikutusarviot tehtiin myös vuoden 2017 eläkeuudistuksesta. Indeksimuutosta verrataan vaikutusarviossa Eduskunnan hyväksymiin 2017 voimaan tuleviin työeläkelakeihin.

Seuraukset eläkkeille: työeläkeindeksi turvaa ostovoiman

1. Toisin kuin aloitteen perusteluissa sanotaan, työeläkeindeksi pitää yllä eläkkeen ostovoimaa. Työeläkeindeksi paitsi turvaa ostovoiman myös vähän parantaa sitä, koska nykyisessä indeksissä on kuluttajahintojen huomioimisen lisäksi ansiotason kehitykseen liittyvä osa.

2. Vain palkkoihin perustuva työeläkkeen tarkistaminen on erittäin harvinaista. Suomessa siitä luovuttiin 1977. Euroopassa työeläkkeet indeksoidaan yleisimmin jonkinlaisella yhdistelmällä palkkojen ja hintojen muutoksesta. Myös hintaindeksiä käytetään, samoin erilaisia muita sopeutusindeksejä. Käytetyt indeksit eroavat koska indeksin valintaan vaikuttavat muutkin eläke-etujen määriin liittyvät tekijät, erityisesti eläkkeen lähtötasoon vaikuttavat karttumisprosentit, eläkepalkka ja eläkeikä.
3. Kansalaisaloitteen toteuttaminen nostaisi keskimääräistä työeläkettä pitkällä aikavälillä noin 17 prosenttia verrattuna nykyisin mukaiseen työeläkkeen tarkistamiseen. Kansan- ja takuueläkkeitä vain työeläkkeitä koskeva indeksimuutos ei nostaisi.

Seuraukset rahoitukselle: muutoksen kustannukset eivät ole marginaaliset

4. Työeläkkeiden tason nousun takia työeläkemenot nousisivat noin 6 prosenttiyksikköä suhteessa palkkasummaan. Kustannuslisäystä voi verrata vuoden 2017 työeläkeuudistukseen, joka ETK:n arvion mukaan alentaa eläkemenoja noin 2 prosenttiyksikköä suhteessa palkkasummaan ennen uudistusta voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna.
5. Rahoitushaasteen suuruutta kuvaa se, että menojen noustessa työeläkemaksua pitäisi korottaa noin 6 prosenttiyksikköä, mikäli työeläkejärjestelmän rahastointi pidetään tasapainossa.
6. Mikäli indeksimuutos rahoitettaisiin aloitteessa esitetyllä tavalla työeläkevaroista, varojen suhde eläkemenoihin pienentyisi jatkuvasti, kunnes varat loppuisivat 2060-luvulla.
7. Varojen loppuessa työeläkemaksu tulisi nostaa yhtä suureksi kuin työeläkemeno. Yksityisen sektorin työeläkemaksu olisi tällöin noin 38 % palkoista. Vaihtoehtoisesti eläkkeitä tulisi tuolloin leikata noin 30 %.
8. Työeläkkeet lasketaan osaksi julkista taloutta. Hallitusten tavoite on ollut pienentää alijäämiä ja kestävyysvajetta. Eläkemenoa kasvattava indeksimuutos lisäisi alijäämää ja kasvattaisi julkisen talouden kestävyysvajetta. Siinä missä vuoden 2017 työeläkeuudistus vähensi kestävyysvajetta noin 1 prosenttiyksikköä, indeksimuutos kasvattaisi kestävyysvajetta noin 2 prosenttiyksikköä.

Sukupolvivaikutukset: lisääntyvä maksurasitus kohdistuu nuoremmille sukupolville

9. Muutos nostaisi voimakkaimmin 1940–1960-luvuilla syntyneiden työeläkevakuutusmaksuille saamaa tuottoa. Heillä eläkkeet paranisivat, mutta eläkemaksut eivät nousisi. Näiden ikäluokkien maksuille saama reaalityttö on ilman muutostakin korkeampi kuin myöhemmin syntyneillä. Mitä nuoremmista sukupolvista on kyse, sitä suurempi indeksimuutoksen aiheuttama maksurasitus muodostuisi.

